

DR. MOLNÁR PÉTER

főiskolai adjunktus

SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Szeged

Csepeli György–Kígyós Éva–Popper Péter: Magára hagyott generációk

Eltávozott Popper Péter is...

2010 áprilisában Popper Péter befejezte földi pályafutását. A gondolkodó tudós nyitva hagyott számos, magának és nekünk olvasóinak feltett kérdést. Az utóbbi időben, amíg tehetette, a jövőt próbálta meg felvázolni sajátosan komplex szemléletmódjával és stílusával. Néhány fontos gondolatával emlékezünk rá!

A 21. század emberi viszonyait a társadalmi és technikai környezet rohamos változásai alaposan átalakítják. Az ember-gép kapcsolat meghatározó jellege a kommunikációtechnika területére tevődik át. Az emberiség fejlődéstörténetében a technológiai váltások a társadalmi viszonyokat is átrendezték. Napjaink információs technológiai kiszakítanak bennünket a közvetlen kommunikációs kapcsolatokról. „... megkezdődött először a mezőgazdasági termelés, majd ahogy a csoportok egymással kapcsolatba léptek, elkezdődtek a harcok, elkezdődtek a kereskedelmi típusú kapcsolatok, tehát mind a béke, mind a háború bekerült az életbe.” (Csepeli–Kígyós–Popper 2006. 13.p.)

Az emberi élet és annak alakulása a nemzedékek kapcsolatán, együttműködésén alapul. Ezek a kapcsolatok lazulnak, bomlanak meg, mert napjaink embere „átköltözött” a természeti környezetből a technikai környezetbe. Ez a számára új környezet meghatározza őt. Már kevésbé biológiai lény: a természet, az ünnep- és hétköznapi körforgása megszűnik számára. Csepeli György szavaival az „idő kiegyenesedett”. A fiatalok és idősek, az eltérő nemzedékek tagjainak érdekei egyre inkább különböznek egymástól. Felfedezik, hogy külön csoporthoz tartoznak, mert más időben, más társadalmi környezetbe születtek, másra hivatottak, mint elődeik. Ez a felismerés békés együttélést, de konfliktusokat is eredményezhet.

Miért maradnak magukra a fiatalok?

A gyors technikai-társadalmi változásokhoz kreatív módon inkább a fiatalok képesek alkalmazkodni. Az alkalmazkodás hiánya talán a természeti környezethez mutatható ki náluk. Az mp4 és a digitális generáció tagjait a „társadalmi imprinting” élesen elválasztja a megelőző generációktól. Ma a társadalmi nevelési tevékenység irányítói azon gondolkodnak, hogy kell-e az óvodába számítógép, Internet. A szocializáció más szeptében fellépő hiányt pedig a családi helyett a nevelési intézményekben pótolatnák pl. az erkölcsstan és a családi életre nevelés témaköreiben. Az információs technológiák segítségével létrejövő személytelen kommunikáció elidegeníti egymástól a különböző generációkat és a kortársakat is. Ez a helyzet átalakítja a tudás-nem tudás tartalmát és határait. Az aktuális tudást a fiatalok birtokolják inkább. A tudás átadásának iránya megváltozik: a fiataloktól indul ki, és az idősek felé halad.

A fiataloknak az élet valóságába való bevezetési lehetősége eltűnik az idősebb generáció számára. Az újat kereső ifjúság a digitális térben elvész, ha szeretettel nem vigyázunk rá. Ha nem fogadják el tőlünk az emberit, a biológiai lény szükségleteinek a tiszteletben tartását, akkor a virtualitásba menekülve magukra maradnak. Felmerül a kérdés, a társadalom mit tehet a fiatalok és a saját érdekében? Álljon itt dr. Popper Péter válasza:

„... a gyámkodás a generációk felett idejét múlta. Magukra hagytuk őket...” (Uo. 109.p.)

„Nem kell büntudatosnak lenni, ha magukra hagytuk is volna a fiatalokat. Nem kell haragudni rájuk, ha ők nem igénylik a mi vezérei útmutatásainkat.” (Uo.110.p.)

A válság egyik okaként a szerző a nők munkába állítását nevezi meg. A családi szerepek megváltozása, kialakulatlansága mint a gyermekeink számára. Az emberi értékeket, szokásokat, kultúrát családon kívüli személyek származtatják át, alakítják, formálják. További nem mindig tiszta „forrásul” ott a média... „En nagyon lelassítottam volna (ezt) a családból való leválási folyamatot, de ez is olyan gyorsan történt, hogy ezt nem lehetett érzelmi sérülés nélkül megüszni.” (Uo. 113.p.)

Miért hagyja magára az időseket a család?

Elméletileg ha egy ember nyugdíjas koráig dolgozik, akkor kap egy olyan gazdasági előnyt, hogy az aktív évek után gondtalanul élhetne. Akkor miért kommunikálják azt, hogy a nyugdíjasok eltartottak? „Egy átlagos magyar szakmunkás annyi értéket hoz létre, hogy neki személyesen százhuszonhat évig kellene élni, hogy felélje az általa létrehozott értékeket.” (Uo.127.p.) Gazdaságilag tehát – ha rendben mennek a dolgok – az idősebb generációknak nem lehet anyagi gondjuk. De mégis van...

Fizikai magára hagyásuk oka a magyarországi szerkezetváltástól számítható. A mezőgazdasági termelőszövetkezetekben az 1970-es évektől kezdve csökkent a foglalkoztatottak száma. A fiatalok a városokba özönlöttek. Jelentős részük panelházakba. Ekkor szétszakadt a család. Az új városi életmód megszokása igénybe vett egy generációnyi időtartamot. A falvak nagy része elnéptelenedett, csak az öregek maradtak ott. Egészségügyi és szociális ellátásuk megoldatlan. Kínálnak ugyan a reklámokban idősek otthonában ellátást, de azt jövődől lakói nehezen fogadják el.

Mi történik közben az élet folyamatosságát biztosítani hivatott közösséggel, a családdal? A fizikai távolság (a más helységben lakás) lehetetlenné teszi a kölcsönös segítségnyújtást. A nagyszülők nem tudnak segíteni az unokák nevelésében, a fiatal szülők pedig rászoruló szülei gondozásában nem tudnak részt venni. A klasszikus családi adás-vétele egyre kevesebb gyermek számára lehetséges. A szeretet és a másik ember megbecsülésének hiánya jellemzővé vált a családi életben. A családon kívül betöltött szerepek is felcserélődtek. Szerepeiben nem tud nő lenni a nő, férfi a férfi. Az egyenjogúsítás túlhangsúlyozása eltérítette a nemi és a családi szerepeket. A töredékcsaládok nem képesek a gyermekek eredményes szocializációjára. A gyermeküket biológiai apával vállaló nők száma egyre gyarapszik. Ezeknek a nőknek a társtalanság, a magára maradottság feloldására csak ilyen megoldás kínálkozik? Az önismeret, a képességük reális megbecsülésének hiánya tönkre teszi a gyermekét egyedül vállaló nő szüleit az életét is.

Egyre kevesebben kötnek házasságot az együtt járó vagy próbaidőre együtt élő fiatal párok. A házassággal elkötelezettséget kellene vállalni, ami egyesek szabadságérzetét negatívan befolyásolja. Sajnos a felelőtlenül, éretlenül kötött és megromlott házasságokat a megszületett gyermek(ek) sem erősítik meg, tartják össze. A válások száma rohamosan növekszik hazánkban. A gyermekes szülők válása feldolgozhatatlan a gyermekek számára. Biztonságos személyi háttér és otthon híján ők is elmagányosodnak. Az elmagányosodás jelzője az érintettek számára

az a helyzet, amikor nincs kitől megkérdezni valamit, nincs kinek elmondani számunkra fontos dolgokat. Minden korosztály lehet magányos még emberekkel körülvéve is.

Az ember egy új életszakasza akkor kezdődik, amikor több lesz az ő életkoránál fiatalabb rokona, ismerőse. Ez a fordulópont elindíthatja, felerősítheti a nemzedéki ellentéteket a családban is és a munkahelyen is. A kölcsönös megértés képes lenne oldani az esetleges feszültségeket. A megoldás: a jól működő család

A társadalom nem termelné újra ilyen mértékben a magára hagyott nemzedékeket, ha a család vissza tudná nyerni eredeti küldetését. Ebben a közösségben mindenki, minden korosztály kaphatna perspektívát, életoélt. Az ellentétes érdekű nemzedékek egymásra találásának színtere csak az egészségesen működő család lehet. A zökkenőmentes generációváltási gyakorlatot hosszú idő óta a család mutatta be. Az anyáról a lányra, az apáról a fiúra szinte észrevétlenül átszálló tudás, tapasztalat adta a gazdasági és társadalmi lét folyamatosságát és a fejlődés alapját. A kialakult szokásrendszer és a kultúra továbbéltetése is segítette a krízishelyzetek megoldásában. A tudás átadása, átvétele személyes volt, és érdekében állt mindkét félnek. A családi hagyományok ápolása büszkévé tette és összetartotta a családot.

Napjainkban a családra háruló feladatokat mintegy „átírta” az IKT, az információs és kommunikációs technológiai rendszer. A média mint információforrás technikailag kiterjeszti, egyben leszűkíti az egymás közötti emberi, közvetlen párbeszéd lehetőségét.

A bensőséges, harmonikus családban megvan az az érzése mindenkinek, hogy szeretetet képes adni és kapni. Minden családtag fontos valamiért a másiknak. Együtt tudnak örülni, szükség esetén vigasztalni. A jól működő családban nem szakadék, hanem átjárható híd van a generációk között.

A jól működő, minden tagját megbecsülő család képes felülkerekedni a Weöres Sándor által felidézett gondolatokon:

„És néha, hogyha agg kezük
játszik egy szőke gyermekfejen,
tán fáj, ha érzik,
hogy e két kézre,
dolgos kezekre,
áldó kezekre
senkinek sincsen szüksége többé.”
(Weöres Sándor: Öregek)

Kívánom, hogy azt az érzést soha ne ismerje meg senki.

IRODALOM

Csepeli György–Kígyós Éva–Popper Péter: Magára hagyott generációk. Fiatalok és öregek a XXI. században. Saxum Kiadó, 2006.

Molnár Péter: Honismeret és nevelés. Módszertani Közlemények, 2004/1. szám 39-44.p.

Rókusfalvy Pál: Az ember, fejlődése és fejlesztése. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2001.

<http://www.youtube.com/watch?v=SRjpYGKEV4I>